

Засновники журналу:
Подільський державний аграрно-технічний університет
ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»
ПП «Інститут економіки, технологій і підприємництва»,
Тернопільська державна сільськогосподарська дослідна станція Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН

Головний редактор:
Стельмашук А.М.,
д.е.н., професор

Заступник головного редактора:
Волощук К.Б.,
д.е.н., професор

Відповідальний секретар:
Печенюк А.В., к.е.н., доцент

Редакційна рада:
Іванишин В.В., д.е.н., проф.
Кулик С.М.
Смоленюк Р.П., к.е.н., доцент
Стельмашук А.М., д.е.н., проф

Редакційна колегія:
Варченко О.М., д.е.н., проф.
Губені Ю.Е., д.е.н., проф.
Дем'яненко М.Я., д.е.н., проф., акад. НААН
Зінчук Т.О., д.е.н., проф.
Іванишин В.В., д.е.н., проф.
Лотоцький І.І., д.е.н., проф.
Лучик С.Д., д.е.н., проф.
Мазур Н.А., д.е.н.
Малік М.Й., д.е.н., проф., акад. НААН
Місюк М.В., д.е.н.
Пущентейло П.Р., д.е.н., проф.
Рудик В.К., д.е.н., доцент
Саблук П.Т., д.е.н., проф., акад. НААН
Ульянченко О.В., д.е.н., проф., чл.-кор. НААН
Чикуркова А.Д., д.е.н., проф.

Зарубіжні вчені

Павлов К.В., д.е.н., проф. (Росія)
Пармакли Д.М., д.е.н., проф. (Молдова)
Усенко Л.М., д.е.н., проф. (Росія)
Шмарловська Г.О., д.е.н., проф. (Білорусь)
Горнович Мірослав, хаб. д.е.н., проф. (Польща)
Маркс-Бельська Рената, хаб. д.е.н., (Польща)

Наукові редактори:

Загнітко Л.А., к.е.н., доцент
Корженівська Н.Л., к.е.н., доцент
Пастух Ю.А., к.е.н., доцент
Петрушенко О.О., к.філ.н.
Сава А.П., к.е.н., с.н.с.
Сидорук Б.О., к.е.н., с.н.с.

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

5-6'2016 (63)

Зміст

Економіка та інноваційний розвиток національного господарства

Федулова Л.І. ПРОЕКТНЕ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ МІЖНАРОДНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ КЛАСТЕРІВ.....	5
Мороз О.В., Логоша Р.В. ПРОБЛЕМНИЙ ДУАЛІЗМ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ РИНКУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ.....	11
Ібатулін М.І. ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В КРАЇНАХ ЄС.....	16
Іванова Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ.....	21
Комарова К.В., Ковальчук Н.В. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	25
Бурлаков О.С., Мушеник І.М. ОЦІНКА ЯКОСТІ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДІАГНОСТИКИ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ СЕРЕДОВИЩА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ MOODLE.....	31
Гіренко Ю.О. МОДЕРНІЗАЦІЯ ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ХМЕЛЯРСЬКОГО ПІДКОМПЛЕКСУ В УКРАЇНІ.....	35
Крицун К.І. МУЛЬТИФРАКТАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ФОНДОВИХ ІНДЕКСІВ ЄВРОПИ: DAX ТА FTSE.....	40

Економіка та конкурентоспроможність підприємств

Шаповал В.М., Герасименко Т.В. УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ГРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	45
Захарченко В.І., Захарченко Н.В. ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ РЕСУРСІВ У ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПЛЕКСАХ.....	51
Балахонova О.В. ПОБУДОВА ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	58
Юшкевич О.О. ГАЛЬМІВНИЙ ВПЛИВ РАДІАЦІЙНОГО ЗАБРУДНЕННЯ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: 30 РОКІВ ПІСЛЯ АВАРІЇ НА ЧАЕС.....	61
Пономаренко Т.В. РОЗВИТОК МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	69
Данько Ю.І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	76
Маркова Є.Ю. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ЗІ ШТУЧНОГО ВІДТВОРЕННЯ І ТОВАРНОГО ВИРОЩУВАННЯ РИБИ В АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКОМУ БАСЕЙНІ.....	80
Хілуха О.А., Горбунов В.М., Михальчук Б.М. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ КОРПОРАЦІЙ.....	88
Вислободська Г.П. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ВИРОБНИЧИХ ПОСЛУГ.....	92
Стремядін В.М. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ В ПРОЦЕСІ ДОСЯГНЕННЯ КІНЦЕВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА В ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ.....	97

Економічна політика регіонального розвитку і місцеве самоврядування

Перезовова І.В., Гречаник Н.Ю. МАРКЕТИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ.	101
--	-----

<p>Редактор: Довгань О.М.</p> <p>Рекомендовано до друку Вченою Радою Подільського державного аграрно-технічного університету, протокол № 9 від 30.06.2016 р.</p> <p>Виходить щомісячно</p> <p>Реєстраційне посвідчення Серія KB № 11715-586P від 08.08.2006 р.</p> <p>Перереєстровано: Реєстраційне посвідчення Серія KB № 19945-9745PP від 28.05.2013 р.</p> <p><i>Затверджено:</i> <i>Постановою Президії ВАК України від 14 червня 2007 р. №1-05/6 як наукове фахове видання України (економічні науки)</i></p> <p><i>Постановою Президії ВАК України від 10 березня 2010 р. № 1-05/2 як наукове фахове видання України (економічні науки)</i></p> <p><i>Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2015 № 747 як наукове фахове видання України (економічні науки)</i></p> <p>ISSN 2309-1533 ISSN 2310-4864 (ел. вар.)</p> <p>Журнал «Інноваційна економіка» в наукометричних базах: РИНЦ – http://elibrary.ru/title_about.asp?id=50859 INDEX COPERNICUS – http://journals.indexcopernicus.com/+_p12420,3.html</p> <p>Підписано друку 30.06.2016 р.</p> <p>Формат 70x108/16 Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк арк. 23,1</p> <p>Тираж 300 прим.</p> <p>Віддруковано з готових діапозитивів в СМП «ТАЙП» вул. Чернівецька, 44 б, м. Тернопіль, 46000</p> <p>Автори статей несуть відповідальність за достовірність наведеної інформації (точність наведених у статті даних, цитат, статистичних матеріалів тощо) та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб. Висловлені авторами думки можуть не співпадати з точкою зору редакції. Передрук дозволяється лише зі згоди автора.</p>	<p>Бученкова О.В. СТРАТЕГІЧНІ ЗАХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УТРИМАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ ПАТ «КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ» НА СВІТОВОМУ РИНКУ..... 110</p>
	<p>Економіка природокористування та екологізація навколишнього середовища</p> <p>Гнатюк М.В., Хільчевська І.Г. ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА ЯК ФАКТОР ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ЄВРОПИ..... 115</p>
	<p>Демографія, зайнятість населення і соціально – економічна політика</p> <p>Меркулов М.М. СУЧАСНА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ 122</p>
	<p>Маркетинг і ринкові відносини</p> <p>Котикова О.І., Ярошенко Р.І., Зеленько А.В. СОБІВАРТІСТЬ У СИСТЕМІ ЧИННИКІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА..... 134</p>
	<p>Shust O.A. METHODICAL APPROACHES TO THE FORECAST OF MEAT MARKET DEVELOPMENT..... 142</p>
	<p>Копитова І.В. КОМУНІКАЦІЇ ЯК ОСНОВА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ..... 146</p>
	<p>Булик О.Б. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА..... 151</p>
	<p>Гуля Ю.В., Циганок В.М. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ БРЕНДИНГОМ ПТАХІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 157</p>
	<p>Sudnik N.V. ANALYSIS OF PRACTICES OF PURCHASING VESSELS BY WAY OF LEASING ON TERMS OF VAREBOAT CHARTER..... 166</p>
	<p>Дзядикевич О.Я. ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ КОНКУРЕНЦІЇ ТА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ 173</p>
	<p>Фінансово-кредитна і грошова політика</p> <p>Смолинець І.Б., Кошарська Н.М. ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ КРЕДИТУВАННЯ В СФЕРІ АПК: ПРОБЛЕМИ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЯКІСНОГО РЕФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ 179</p>
	<p>Ткачук І.Я. КРАУДФАНДИНГ В КОНТЕКСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ДОДАТКОВИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА..... 183</p>
	<p>Статистика, облік, аналіз та аудит</p> <p>Бруханський Р.Ф., Пуцентейло П.Р. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БУХГАЛТЕРА-АНАЛІТИКА..... 187</p>
	<p>Хорунжак Н.М. ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... 199</p>
	<p>Жукевич С.М. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД 206</p>
	<p>Інформаційні технології та економічна безпека</p> <p>Чернега О.Б., Маловичко С.В. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ ЯК ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЯВИЩА 212</p>
	<p>Орлик О.В. ФІНАНСОВІ РИЗИКИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА..... 218</p>
<p>РЕФЕРАТИ..... 224</p>	
<p>АВТОРИ НОМЕРА..... 273</p>	

СТАТИСТИКА, ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.1 : 378.14

Бруханський Р.Ф.,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри
Пуцентейло П.Р.,
д.е.н., професор, професор кафедри
кафедра обліку та економіко-правового
забезпечення агропромислового бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БУХГАЛТЕРА-АНАЛІТИКА

Brukhanskyi R.F.,
dr.sc.(econ.), assoc. prof., head at the department
Putsenteilo P.R.,
dr.sc.(econ.), professor, professor at the department
department of accounting and economic and legal
support of agroindustrial business
Ternopil National Economic University

FORMATION OF THE SYSTEM FOR THE PROFESSIONAL TRAINING OF ACCOUNTANT ANALYST

*Більше думай і тоді вирішуй.
Григорій Савич Сковорода*

Постановка проблеми. Ефективне функціонування бізнесу вимагає скоординованих, цілеспрямованих і узгоджених дій. На основі цих потреб має будуватися стратегія розвитку підприємства. Формування таких стратегій вимагає чималих інтелектуальних зусиль персоналу підприємства. Проте не завжди на підприємствах існують власні експертні підрозділи, котрі не мають достатніх ресурсів для проведення якісного повноцінного аналізу і підготовки певного управлінського рішення. На великих підприємствах аналітичні структури представлені профільними службами, підрозділами і департаментами. Тому для забезпечення і гарантії стабільної, якісної та успішної діяльності від малих підприємств до великих корпорацій, інформаційно-аналітична підтримка є невід'ємною частиною. Для її здійснення необхідний кваліфікований фахівець – бухгалтер-аналітик, котрий здатний адекватно і оперативно відстежувати, обробляти та аналізувати нескінченні інформаційні потоки. Аналіз тісно пов'язаний з бухгалтерським обліком, оскільки базується на матеріалах обліку, звітності, нормативних і планових даних.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним і практичним аспектам організації обліку та питань підготовки обліково-аналітичних кадрів присвячені роботи О.В. Вітренко, Л.В. Гнилицької, С.Ф. Голова, Т.В. Давидюка, В.М. Жука, С.Я. Зубілевича, В.Б. Івашкевича, С.В. Калабухової, Г.Г. Кірейцева, В.М. Метелиці, В.К. Савчука, В.В. Сопка, Л.В. Чижевської та ін.

Так, Г.Г. Кірейцев наголошував, що бухгалтер, як фінансовий аналітик, завжди стоїть біля витоків економічної інформації про суспільно-корисну діяльність підприємницької структури, досліджує таку діяльність. Він спостерігає, вимірює, відображає та систематизує первинні дані про факти господарського життя, класифікує і перетворює їх в інформаційні моделі окремих економічних об'єктів, що приймають участь у процесах відтворення. В ході подальшого аналізу і синтезу бухгалтерської інформації він створює економічну модель підприємницької структури [1, с. 24]. В.К. Савчук стверджує, що важливим суб'єктом розвитку вітчизняного аграрного сектору є фахівці з бухгалтерського обліку, які створюють основу інформаційного середовища для управлінського впливу на господарські процеси реальної економіки. Особливого значення набуває аналітична складова інформаційного середовища,

яке повинно бути адекватне сучасним вимогам її динамічного розвитку, наростання ризику і невизначеності в реалізації стратегії розвитку суб'єктів господарювання, що зумовлює необхідність створення нової методології економічного аналізу для формування професійних знань з врахуванням сучасних викликів [2, с. 437].

В.В. Ковальов зазначає, що нормальне функціонування підприємства залежить від належної організації роботи його персоналу, в т.ч. бухгалтерської служби. В сучасних умовах роль бухгалтера підвищилась в процесі управління і не зводиться до технічних процедур по відображенню господарських операцій. Роль бухгалтера в організації і здійсненні обліково-аналітичних розрахунків визначається не тільки його професійним статусом, але й тим, що він повинен об'єднувати в собі функції не тільки бухгалтера, а й фінансового менеджера і аналітика [3, с. 48-50]. На думку С.Я. Зубілевича, професія бухгалтера є однією з тих, яка зазнала значного впливу глобалізації. З перших років незалежності України та розвитку ринкової економіки вона отримала новий зміст і широкий попит. На ринку професійних послуг України з'явилися представники закордонних професійних організацій (АССА, АІСРА, СІМА та інших) та були створені перші професійні організації аудиторів і бухгалтерів (ФАБФУ, САУ, ФПБАУ та ін.). У лексиконі професіоналів та науковців, представників державних регуляторів з'явилися терміни «аудитор», «сертифікація» і «професійний бухгалтер» [4].

Проте під час вивчення поставленої проблеми не приділено достатньо уваги новітнім викликам обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємства до умов зовнішнього середовища, як необхідності всебічного розвитку фінансово-економічної служби компанії.

Модернізація обліково-аналітичної парадигми знаходить своє вираження в зміні практичної облікової діяльності та в змісті досліджень у сфері обліку й аналізу. В результаті уможлиблюється одночасне існування кількох обліково-аналітичних парадигм, а відповідно, і декількох концепцій бухгалтерського обліку і аналізу, всередині кожної з яких є своя логіка і критерії, що визначають подальший науковий пошук.

Постановка завдання. Підготовка майбутніх бухгалтерів-аналітиків повинна бути орієнтована на потреби бізнесу, що дасть змогу забезпечити успішну діяльність підприємства. Визначення та формування відповідних компетенцій майбутніх фахівців є основою їх конкурентної переваги на ринку праці і затребуваності провідними вітчизняними та зарубіжними компаніями. Розвинути подібні компетенції можна тільки на підставі тісної взаємодії з бізнес-спільнотою. Метою статті є визначення ролі бухгалтера-аналітика в управлінні підприємством і удосконалення його професійної підготовки. Для досягнення поставленої мети ставиться завдання щодо вирішення актуальних в обліково-аналітичному супроводі питань професійної освіти бухгалтерів-аналітиків на якісно новому рівні відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерської освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах, що характеризуються високою динамічністю зовнішнього середовища і волатильністю ринків збуту продукції, прийняття управлінських рішень на основі тих чи інших концепцій менеджменту стає все більш складним завданням. При цьому зростає роль засобів, методів і технологій в підготовці обґрунтування прийнятих управлінських рішень не тільки оперативного характеру, але, перш за все, у сфері стратегічного прогнозування і планування діяльності підприємств. Стає дуже важливим досліджувати як внутрішні процеси, що відбуваються на підприємствах, так і процеси й тенденції, які спостерігаються у зовнішньому по відношенню до компаній середовищі. Закономірно, що управління найрізноманітнішими бізнес-процесами на підприємстві пов'язано з комплексним аналізом проблем і завдань, що стоять перед його керівництвом, а також вибором конкретних управлінських рішень в усіх напрямках його діяльності. Така робота вимагає використання сучасних засобів і методів бізнес-аналітики, при цьому в організаційній структурі підприємств і корпорацій мають бути створені інформаційно-аналітичні центри або інші підрозділи, відповідальні за збір, обробку, аналіз і зберігання різних інформаційних ресурсів на основі розвинутої інформаційної системи і новітніх технологій Business Intelligence (бізнес-аналітики). На підприємствах зазначені функції починають виконувати обліково-аналітичні відділи. При цьому головну роль відіграє бухгалтер-аналітик, котрий бере безпосередню участь в управлінні підприємством. Тобто, бухгалтер-аналітик – фахівець, наділений управлінськими функціями. Він бере участь в системі лінійних відносин (віддає вказівки підлеглим бухгалтерам, відповідає за роботу бухгалтерської служби) і нелінійних відносин (підпорядкована йому бухгалтерська служба консультує, обслуговує і координує інші підрозділи підприємства). На думку В.А. Бородіна, бухгалтер-аналітик відіграє подвійну роль: по-перше, він є одним із головних відповідальних працівників адміністрації, який зобов'язаний консультувати керівників з позиції загальної системи управлінського обліку компанії; по-друге, він є особою, яка здійснює облік і аналіз у межах своїх посадових функцій [5].

Бухгалтер-аналітик – це фахівець, котрий займається вивченням аналітичних досліджень і узагальнень в певній сфері діяльності, який досконало володіє методами аналізу, здатний прогнозувати процеси і розробляти перспективні програми розвитку. Завдяки професійній діяльності спеціаліста на підприємстві налагоджується обмін інформацією і звітністю між окремими службами. Він повинен: створити основу для ефективного управління підприємством; нести відповідальність

перед керівництвом за реальність звітів; надавати допомогу в плануванні і підведенні підсумків роботи; вміти управляти підлеглими.

На думку С.В. Калабухової, в основі аналітики лежить не стільки принцип констатації фактів, скільки принцип «випередження подій», що дозволяє організації чи індивіду прогнозувати майбутній стан об'єкта аналізу, тобто можна стверджувати, що аналітика відіграє інтегруючу роль в реконструкції минулого, розкритті сьогодення і прогнозуванні майбутнього [6, с. 403]. На сьогодні головний бухгалтер – це вже не просто обліковий працівник, що здійснює рознесення даних первинних документів на рахунки бухгалтерського обліку, це «радник» керівника за всіма проблемами управлінського характеру [7, с. 18].

Лише недавно аналітична діяльність стала розглядатися як самостійний вид професійної діяльності. В корпораціях відкриваються аналітичні департаменти і служби, а посади професійних аналітиків з'явилися практично у всіх підприємствах. Аналітична служба – це методологічне, організаційне та технологічне забезпечення індивідуальної і колективної розумової діяльності, що дає змогу ефективно обробляти інформацію з метою вдосконалення якості наявних і придбання нових знань, а також підготовки інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень. Інтелектуальний інструментарій та досвід практичної діяльності аналітика є набагато ширшим, ніж експерта і не обмежений рамками однієї предметної сфери. Сукупність інтелектуальних дій аналітика дозволяє адекватно відображати суть явищ і процесів, виявляти основні тенденції, прогнозувати розвиток подій і створювати наукову основу для прийняття рішень.

В.К. Савчук переконаний, що фахівці з обліку та аналізу повинні вміти збирати, накопичувати, обробляти, передавати інформацію про діяльність суб'єкта господарювання; бачити перспективу розвитку підприємства з урахуванням досягнутого рівня виробництва і реальних можливостей, повнішого задоволення запитів ринку; підпорядкувати цілі й функції підсистем (виробничих підрозділів і служб) досягненню цілей системи (підприємства) в цілому; підтримувати збалансованість розвитку підприємства, при якому передбачається як єдиний процес – поліпшення виробничої діяльності, соціальний розвиток колективу, рівновагове природокористування, розширення стратегічної зони господарювання, підвищення конкурентного статусу тощо; створювати систему показників, індикаторів та критеріїв, які б найповніше характеризували нові суспільні явища і соціально-екологоекономічні процеси; систематизувати причини зміни чинників розвитку підприємства для найповнішого їх вивчення і розробки механізмів зміни якісно-кількісних його параметрів і створення передумов для бажаних змін; підбирати методи, прийоми і методики, які б дозволяли з найменшими затратами часу і коштів високоякісно вивчати аналізований об'єкт як систему; формувати джерела даних, які б дозволяли досить повно і адекватно моделювати явища, процеси, результати і давали можливість об'єктивно і своєчасно оцінювати стан і передбачати майбутні зміни аналізованого об'єкта. Однак, для поглиблення аналітичної підготовки бухгалтерів, не досить удосконалювати інформаційне середовище аналізу, необхідно поглиблювати його методологію, а саме розробляти з врахуванням викликів часу нові види аналізу [2, с. 438-439]. Слід погодитися з думкою О.В. Вітренко щодо важливості і пріоритетності адміністративно-правового регламенту діяльності бухгалтера-аналітика, якою визначається внутрішня система взаємовідносин на рівні «виконавець – бухгалтер-аналітик – управлінець – виконавець» [8, с. 132]. Він повинен орієнтуватися на всебічний розгляд проблеми, ситуації в країні і світі. Йому необхідно сприймати світ раціональним, логічним і впорядкованим, бачити і встановлювати закономірності. До того як прийняти рішення, аналітику необхідно розробити максимально детальний план, зібрати якомога більше достовірної інформації, об'єктивних фактів з обов'язковим залученням глибоких теоретичних знань, систематизувати їх, знайти загальні характерні риси, які визначають тенденцію розвитку будь-якого процесу. Аналітик повинен бути схильним до ретельної і методичної роботи при вирішенні проблем. Він повинен володіти аналітичним, критичним і креативним мисленням.

Аналітичною прийнято вважати розумову діяльність, спрямовану на вирішення таких проблем:

- аналіз цілей управління процесами і на його основі постановка завдань, які необхідно вирішити;
- організація збору інформації в реальних постійних змінах умов в інтересах вирішення сформульованих завдань;
- оцінка отриманої інформації в контексті сформульованих цілей, виявлення закономірностей явищ;
- побудова моделі предметної сфери об'єкта дослідження;
- опис середовища функціонування моделі;
- перевірка адекватності побудованої моделі реальній дійсності, на основі чого проведено її коригування;
- планування і проведення модельних експериментів;
- синтез нового знання (інтерпретація результатів, прогнозування), необхідного для вирішення поставлених завдань;
- доведення результатів аналітичної роботи (нового знання) до суб'єкта управління.

Відповідно до визначення Міжнародного інституту бізнес-аналізу (ІІБА), під бізнес-аналізом (business analysis) розуміється «сукупність функцій, методів і засобів, що використовуються для взаємодії зацікавлених осіб (стейкхолдерів) в процесі дослідження структури, політики і операцій підприємства, а також подальшого вироблення рекомендацій, що забезпечують досягнення підприємством поставлених цілей» [9, с. 3]. При цьому до стейкхолдерів відносяться як особи, безпосередньо задіяні в аналітичних процесах, так і ті, чиї інтереси будуть порушені при прийнятті управлінських рішень за результатами аналізу. Відповідно, бізнес-аналітик (business analyst) – це «фахівець, який здійснює функції бізнес-аналізу, незалежно від найменування його посади і ролі, яку він відіграє на підприємстві» [9, с. 4].

Окремі науковці зазначають, що аналітик – це фахівець з логічним типом мислення, здатний до аналізу і синтезу інформації, що володіє відмінною пам'яттю, вмінням звертати увагу на деталі, здатний фільтрувати з величезного інформаційного потоку потрібну інформацію, виділяти з неї ті відомості, які можуть послужити підставою для істотних висновків. Іншими словами, домінуючими для такого фахівця є аналітичні методи діяльності. Варіативною компонентою в моделі підготовки фахівця є знання про конкретну економічну сферу, в якій він працює. Він повинен знати і грамотно застосовувати на практиці технології статистичних і економіко-математичних досліджень, вміти користуватися інструментами, які дозволяють їх реалізувати при вирішенні конкретного завдання і на цій основі прогнозувати з певним ступенем точності подальший розвиток досліджуваних процесів або явищ [10, с. 50].

Таким чином, бухгалтер-аналітик – це фахівець, який покликаний допомагати підприємству розвиватися, формуючи нові або вдосконалюючи існуючі напрямки ділової активності, основні і допоміжні бізнес-процеси відповідно до стратегічних цілей компанії. У вітчизняних умовах це цілком вписується в концепцію модернізації та інноваційного розвитку, що реалізується на рівні суб'єктів господарювання. Бухгалтер-аналітик повинен на основі комплексного аналізу господарської діяльності підприємства та оцінки його зовнішнього ринкового середовища виявляти проблемні сфери бізнесу і невідповідності його параметрам запитів ринку і стейкхолдерів, брати участь в розробці цілей, концепцій, стратегій і конкретних проектів розвитку. Від нього чекають аналітично обґрунтованих рекомендацій щодо формування організаційної та управлінської структури підприємства. Він зобов'язаний на основі аналізу бізнес-процесів підприємства здійснювати їх моделювання, коригування, вдосконалення і перебудову. Одним з центральних завдань бухгалтера-аналітика є розробка критеріїв оцінки ефективності та її ключових показників, формування збалансованої системи показників, системи їх моніторингу та здійснення самого моніторингу. Бухгалтер-аналітик покликаний відігравати важливу роль в розробці і впровадженні проектів створення сучасних інформаційних систем як постановник завдань за напрямами, що пов'язані з управлінням бізнес-процесами і ключовими показниками ефективності, з формуванням раціональної облікової політики підприємства, а також роль консультанта з налаштування інформаційних систем для вирішення конкретних управлінських завдань. При цьому слід відрізнити роль бухгалтера-аналітика від функцій системного аналітика, який як фахівець у сфері сучасних інформаційних технологій повинен забезпечувати аналіз, опис і моделювання бізнес-процесів з точки зору побудови не економічної, а інформаційної моделі для автоматизації різноманітних процесів і функцій.

Аналітика є процесом думки, що виводиться із здатності свідомості виконувати креативну роботу, вміти виділяти з масиву закономірностей явищ, що впливають на свідомість. У ній поєднуються інтуїція, воля і уявлення в єдиному блоці аналізованого матеріалу, вступаючи при цьому з аналітиком у діалог. Аналітика сама підбирає методи, котрими доцільно користуватися свідомості. На думку окремих науковців, перехід від облікової практики за жорстко уніфікованими процедурами, що передбачало виключно виконавчий характер праці до свідомої розробки облікової політики і обґрунтування облікових прийомів потребує посилення творчої компоненти та наукової складової навчального процесу підготовки облікових працівників, які дозволяють розвинути у фахівця творчі навички. Посилюється креативність бухгалтерської професії [11, с. 105]. Так, при аналізі проблеми становлення професійної компетенції бухгалтера-аналітика, потрібно виявити передумови її появи, реконструювати вихідний матеріал для її вирішення, методи і технології. Бухгалтер-аналітик залучений у загальну онтологічну картину ведення документальних процесів фінансово-господарської діяльності підприємства має першоджерело своїх смислів в етимологічному значенні слова. Латинський термін *analyticum* в перекладі означає «той хто розбирає, розкладає на складові частини». Рідко хто пов'язує з професією бухгалтера-аналітика творчість, а тим більше аналітику. Найчастіше асоціації, що пов'язують з цією професією, викликають думку про рутинну роботу, про що свідчать опитування студентів – майбутніх бухгалтерів, які часто не хочуть працювати за фахом, хоча знання набуті бухгалтером формують широкий економічний кругозір. Робота бухгалтера-аналітика полягає у вирішенні постійно виникаючих виробничих ситуацій, тому при навчанні обліку та економічного аналізу важливо складати завдання, при вирішенні яких студент буде максимально наближений до ситуацій з реального життя, тобто повинні враховуватися організаційні, економічні, технічні та соціальні умови в конкретних обставинах. Сучасний бухгалтер-аналітик повинен володіти навиками не тільки облікової роботи, але й достатнім обсягом знань для того, щоб виконувати обов'язки фінансиста, ревізора і

аудитора. За таких умов вимоги до підготовки бухгалтера-аналітика зміщуються в бік підвищення інформативності обліково-аналітичної бази при управлінні фінансовими і господарськими ризиками, посилення достовірності та прозорості фінансової звітності. На бухгалтера покладаються функції з формування такого масиву обліково-аналітичного матеріалу та контрольних процедур, який забезпечував би ефективне функціонування підприємства у майбутньому.

Навчання бухгалтерів-аналітиків з основами юриспруденції має ґрунтуватися на розумінні потреб бізнесу в необхідній кваліфікації. Зокрема, створення диференційованої системи фахової підготовки, застосування інтерактивних форм навчання, імплементації практичних навичок у навчальній лабораторії (поєднання занять в аудиторії і на виробництві), навчальна практика на виробництві з викладачем, виробнича практика і передипломне стажування. Це обумовлено, перш за все, можливістю врахування запитів роботодавців (Корпорація "Агропродсервіс", агрохолдинг "Мрія", ПАП "Дзвін", ПП "Агрон" та ін.). Підготовка висококваліфікованих фахівців з обліку і оподаткування в аграрному бізнесі ґрунтується, перш за все, на засвоєнні студентами нормативних, професійно-орієнтованих дисциплін "Фінансовий облік I", "Фінансовий облік II", "Економічний аналіз", "Аналіз господарської діяльності", "Управлінський облік", "Організація і методика аудиту", "Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті", "Організація бухгалтерського обліку", "Підприємницьке право" і "Фінансове право". Ці навчальні дисципліни закладають підвалини знань та умінь з обліково-аналітичного і організаційно-правового забезпечення діяльності аграрних підприємств. При викладанні дисциплін велике значення, крім традиційних лекцій, мають бесіди і доповіді, проблемні лекції, аналіз практичних питань, їх обговорення, пошук альтернативних рішень. У процесі закріплення отриманих у ході навчального процесу знань відводиться активній самостійній та науковій діяльності студентів. Самостійна робота студентів під керівництвом педагогів повинна бути організована так, щоб розвивалися креативні здібності студента, формувалися навички самостійного вирішення професійних питань і прийняття ефективних управлінських рішень. Наукова робота розвиває особистісно-орієнтований підхід студента у подоланні кризових ситуацій, дає змогу оцінити свої знання і прагнути до їх удосконалення.

Проведення наукових заходів з участю представників бізнес-спільноти, науковців Тернопільського національного економічного університету і Тернопільської державної сільськогосподарської дослідної станції ІКСГП НААН сприяють визначенню відповідних компетенцій молодих фахівців. Заслужують на увагу наукові семінари проведені кафедрою обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету у Корпорації «Агропродсервіс» «Обліково-аналітичне забезпечення ефективної діяльності агробізнесу України», Всеукраїнська науково-практична конференція «Прикладна економіка – від теорії до практики», Міжнародна науково-практична конференція «Теоретичні та прикладні аспекти розвитку аграрного бізнесу України», Міжнародна науково-практична конференція за участю іноземних студентів «Розвиток аграрного бізнесу в умовах глобалізації», вихід у світ монографії авторського колективу кафедри «Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності аграрних підприємств» [12]. Це дасть змогу створити цілісну вертикально інтегровану систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців за спеціальністю «Облік і оподаткування», освітня програма «Облік і правове забезпечення агропромислового бізнесу», освітнього ступеня бакалавр і магістр.

Бухгалтер-аналітик повинен постійно вчитися і підвищувати свою кваліфікацію в мінливому економічному та правовому полі. Наявність досвіду, знань і освіти посилює необхідність постійного моніторингу рівня професіоналізму і його підвищення відповідно до вимог реалій сучасних викликів економіки. Тому для практикуючих бухгалтерів кафедра обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету спільно з Федерацією аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України та Інститутом обліку і фінансів Національної академії аграрних наук України пропонує можливість підвищення кваліфікації за Програмою сертифікації і підвищення кваліфікації бухгалтерів АПВ (Certified Agricultural Professional Accountant). За результатами навчання учасники програми отримують Сертифікат про присвоєння кваліфікації "Сертифікований професійний бухгалтер АПВ" (Сертифікат САРА (Certified Agricultural Professional Accountant) і Свідоцтво про підвищення кваліфікації державного зразка, що повною мірою підтверджує їх компетенцію.

Компетенція – це здатність і готовність до здійснення професійної діяльності, яка складається з наступних компонентів: знання, вміння, навички (досвід практичної діяльності) і особистісно-сміслові ставлення до цієї діяльності. Основні компетенції, що висувуються провідними компаніями агробізнесу і котрі є роботодавцями випускників кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу доцільно розділити на такі групи.

1-ша група компетенцій пов'язана з лідерськими якостями і вмінням працювати в команді: прагнення до перемоги; саморозвиток (участь у стажуваннях, проектах); чесність; вміння пропонувати інноваційні рішення, вносити пропозиції щодо оптимізації управління; здатність до командної роботи (в тому числі з іншими відділами); комунікабельність.

2-га група характеризує функціональні компетенції: розуміння того, що облік і аналіз орієнтований на ефективну діяльність підприємства; знання теорії економіки, технологічного процесу, маркетингу та комерційної діяльності; вміння розуміти і аналізувати потреби виробництва; знання основ проведення наукових досліджень; вміння формувати програми розвитку підприємства; знання принципів міжнародних стандартів обліку; вміння застосовувати Microsoft Excel як аналітичний інструмент; володіння основними інструментами пакету Microsoft Office і 1С.

До додаткових переваг при прийомі на роботу бухгалтерів-аналітиків можна віднести: диплом з відзнакою; відмінна оцінка на захисті дипломної роботи; наукові досягнення в період навчання (участь в круглих столах, семінарах, конференціях, конкурсах наукових робіт), стажування на підприємстві.

Основними вимогами, що висуваються роботодавцями до особистісних якостей бухгалтера-аналітика є: працездатність; відповідальність; креативність мислення в умінні висувати нові завдання і знаходити шляхи їх вирішення; широка ерудованість, прагнення до отримання нових знань; широта і глибина у здатності проникати в суть речей і явищ, розуміти причини і глибинні закономірності подій; вміння працювати з інформацією; аналітичні здібності; об'єктивна оцінка предметів і явищ, прагнення ставити під сумнів гіпотези і рішення, які існують в повсякденній роботі; комунікабельність і вміння працювати в команді; вміння самостійно діяти в умовах невизначеності. До другорядних якостей особистості фахівця – бухгалтера-аналітика доцільно віднести: елементарні навички володіння іноземними мовами; вміння планувати свою діяльність; ведення дослідницької роботи; здоровий спосіб життя.

Як зазначають з цього приводу Т.В. Давидюк і К.П. Боримська, що за таких умов вимоги до професійних якостей бухгалтера зміщуються в сторону підвищення інформативності обліково-аналітичної бази при управлінні ризиками, підсилення достовірності та прозорості фінансової звітності для підтримки стійкого функціонування та розвитку підприємства в умовах існування багаточисельних ризиків та загроз діяльності. Отже, на бухгалтера покладаються функції з формування такого масиву обліково-аналітичного матеріалу та контрольних процедур, який б забезпечував функціонування системи економічної безпеки підприємства на перспективу [12, с. 85].

На особливу увагу заслуговують компетенції щодо підвищення аналітичності, що дають змогу молодим фахівцям отримати стійку конкурентну перевагу на ринку праці, оскільки такі компетенції складно отримати без спеціального навчання. Значення обліково-аналітичних компетенцій зростає по ряду причин. Перш за все, бізнес-аналітика є інструментом для істотного підвищення конкурентоспроможності підприємства, забезпечуючи основу для прийняття управлінських рішень в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Отже, векторами розвитку новітніх освітніх технологій з підготовки обліково-аналітичних працівників можна виділити:

– поглиблене вивчення МСФЗ та формування навичок їх застосування на практиці, подальше вивчення методології ведення бухгалтерського обліку та економічного аналізу, в тому числі фінансової звітності;

– постійне оволодіння сучасними бухгалтерськими і аналітичними програмами; контрольними та аналітичними процедурами, методами діагностики та моніторингу діяльності підприємства на базі створення автоматизованого робочого місця фахівця, податкового планування та прогнозування, стратегічного моделювання розвитку суб'єктів господарювання.

Підготовка фахівців за спеціальністю «Облік та оподаткування» в умовах зовнішньої нестабільності дає змогу майбутнім економістам, бухгалтерам і іншим спеціалістам з обслуговування господарсько-фінансових процесів підприємства, швидко приймати обґрунтовані управлінські рішення завдяки більш глибокому розумінні процесів, що відбуваються; в короткі терміни адаптуватися до нових викликів, стилю керівництва; володіти здатністю до самонавчання, вміти обмінюватися знаннями; розвивати стратегічне мислення і проявляти фінансову грамотність у поточних питаннях. Так, на фінансову успішність націлені інтереси багатьох зацікавлених груп: менеджерів компанії (перш за все виробничого і фінансового директорів), робота яких часто оцінюється за досягненням ключових фінансових показників; власників, кредиторів, інвесторів (потенційних власників капіталу). Кожна з перерахованих вище груп проводить власний фінансовий аналіз (з урахуванням наявної інформації і цілей взаємодії з компанією). Кожній з цієї групи фінансовий аналіз повинен відповісти на три питання:

1) який поточний фінансовий стан підприємства: чи влаштовує зростання капіталу і бізнесу, прибутку, що генерує грошовий потік;

2) які проблемні місця в роботі підприємства («слабкі ланки» в генеруванні грошових потоків, у залученні ресурсів, їх розподіл, інвестування), де ті фінансові неузгодженості, які заважають досягненню цілей власників капіталу та інших зацікавлених осіб;

3) як за фінансовими показниками (прибуток, грошовий потік, ринкова вартість капіталу) буде виглядати підприємство і вигоди стейкхолдерів при реалізації тих чи інших управлінських рішень.

Глобалізація ринку капіталу, поява нових фінансових продуктів, висока конкуренція на ринку консалтингових послуг сприяла значним зрушенням в обліковій і фінансовій аналітиці. Так, фінансовий аналіз завжди реалізується в інтересах певної групи – інвесторів. Тобто, немає аналізу «взагалі». Залежно від того, хто ставить перед аналітиком питання щодо фінансового стану, яка мета

замовника, звіт про залучений капітал, доцільність інвестицій або виведення прибутку будуть завжди різнитися. Внаслідок цього «компетентнісний прорив» в обліку і аналітиці йдуть за кількома напрямками:

1) доповнення традиційних обліково-фінансових показників системою нефінансових індикаторів, що підтверджують або підсилюють інформаційні сигнали про дійсний стан підприємства;

2) розширення спектру обліково-аналітичних показників (перехід від традиційних показників фінансової звітності до таких аналітичних показників, як EBIT, EBITDA, FCF);

3) побудова систем обліково-фінансової аналітики на базі нових індикаторів, пов'язаних з метою максимізації ринкової вартості бізнесу із широким залученням інформаційних технологій і комунікацій.

Отже, бухгалтер-аналітик стає головним консультантом керівника з усіх питань виробничо-фінансової діяльності підприємства. Жодне управлінське рішення не приймається без узгодження з бухгалтером стосовно фінансових ритань.

В успішних компаніях бухгалтер-аналітик, який працює в сфері бізнесу, одночасно є професійним менеджером. У сучасних умовах його функції на підприємстві зазнають змін. Крім облікової та аналітичної функцій його обов'язки передбачають: планування, організаційну побудову, оцінку, діагностику, координування, контроль і стимулювання роботи персоналу:

– збір, аналіз і надання фактичних даних за характеристиками роботи в минулому і звітному періодах;

– аналіз сучасних сильних і слабких сторін підприємства у виявленні передбачуваних можливостей і загроз;

– визначення пріоритетів та основних напрямків дій на цільовий період;

– фінансовий аналіз завершених робіт. Інша частина функції управління полягає в керівництві поточними процесами виробничо-господарських завдань.

Завершальною фазою реалізації функцій управління є вимірювання та оцінка результатів, тобто контроль і звітність. Це виключає можливість прийняття суб'єктивних рішень. Ухвалення необґрунтованих, часто інтуїтивних рішень в управлінні підприємствами, а також неякісно виконані прогнози розвитку, на яких ці рішення базуються, призводять до того, що управління діяльністю компанії стає неефективним. Управлінські рішення повинні бути не тільки обґрунтованими, але і своєчасними через можливу втрату своєї актуальності.

Вимоги до бухгалтера-аналітика будуть істотно відрізнятися у залежності від завдань, вирішення яких буде йому доручено. Наприклад: впровадження будь-яких облікових і аналітичних інформаційних систем, що вимагають налаштування; потреба покращання ефективності праці; бажання мати повну картину бізнес-процесів в майбутньому. З огляду на наявні компетентності бухгалтера-аналітика, слід визначитися з винагородою за роботу. Бюджет бухгалтера-аналітика може складатися не тільки з його заробітної плати, але також з оплати участі в різних заходах (конференціях, тематичних форумах), а також з оплати деяких програмних продуктів, які на поточний момент використовуються в роботі фахівцями для моделювання процесів або створення супровідної документації, надання консультацій, рівня доступу і повноважень. Важливою складовою додаткових стимулів є отримання бонусів від напруженості роботи. Отже, необхідно оцінювати роботу не на рівні загальних принципів, а на рівні фактично виконуваних співробітниками операцій.

Сучасні інформаційно-аналітичні технології дають змогу аналітику формулювати і вирішувати різноманітні завдання:

– розрахункові (обчислення показників і статистичних характеристик діяльності на основі інформації, в тому числі ретроспективної, з баз даних);

– оптимізаційні (базуються на використанні економіко-математичних моделей);

– імітаційні (проведення комп'ютерних експериментів з математичними моделями, що описують поведінку складних економічних систем протягом певного інтервалу часу);

– аналітичні (встановлення взаємозв'язків між різними показниками і факторами та виявлення тенденцій їх змін);

– візуалізація даних (наочне графічне і табличне представлення наявної інформації, зокрема аналітичної);

– завдання представлення варіантів управлінських рішень (що формують для керівників набір варіантів управлінських рішень з обґрунтуванням можливих результатів).

Бухгалтер-аналітик є менеджером, робота якого полягає в оптимізації віддачі від застосування наявних ресурсів. Він розглядає свої відносини з іншими керівниками як відносини доброзичливого радника, які допомагають їм досягти кращих результатів, а не тільки як контролера і статиста, дії якого орієнтовані на майбутнє підприємства. Іншою якістю успішного бухгалтера-аналітика є те, що він бачить інтереси інших підрозділів, а не тільки інтереси свого відділу. І бухгалтер, і менеджер реалізують функцію контролю, тільки менеджер як функцію управління, котра має значно об'ємніший спектр застосування свого впливу, а бухгалтер-аналітик як пізнавальну та комунікаційну функцію обліку щодо виробничо-фінансової і правової діяльності підприємства.

Отже, обліково-аналітична діяльність на підприємстві нині відіграє чимале значення. Усі без винятку підприємницькі структури активно використовують результати аналізу. У зв'язку з цим все більш широке поширення набувають аналітичні підрозділи (відділи, департаменти, управління, центри тощо) на підприємстві, які мають безпосереднє відношення до збору, узагальнення, обробки і систематизації первинної і вторинної інформації, що залучається для розробки концептуальних напрямів перспективного розвитку, формування бізнес-плану і вирішення численних поточних і перспективних завдань. Схожий тренд не є випадковим і зумовлений необхідністю усвідомленого прийняття оптимальних рішень, що спираються не на інтуїцію і припущення, а на комплексну оцінку і аналіз інформації про всі аспекти виробничо-фінансового стану підприємства. Це вимагає створення нових підходів, як до формування, так і до прийняття бухгалтерських стандартів, оскільки багато хто з них носять рекомендаційно-описовий характер. Відсутність чітких і однозначних рекомендацій змушує бухгалтера-аналітика мати власну думку про доцільність використання на підприємстві певного варіанту і способу обліково-аналітичного забезпечення. У цьому контексті, на наш погляд, обґрунтовано звучить вислів американського вченого Ч. Хорнгрена, який помітив, що бухгалтерський облік вважають точною наукою помилково, мабуть, через ореол чіткості, який властивий фінансовим звітам, "бухгалтерський облік – це швидше мистецтво, ніж наука. Фінансові звіти можуть виглядати акуратно через ретельно згруповані числа, бо вони є результатом складного процесу визначення значень, який ґрунтується на масивному комплексі вихідної інформації" [14, с. 120].

Нині надзвичайно гостро постає проблема професійності в усіх сферах життя суспільного повсякдення й особливо у сфері обліково-аналітичного забезпечення. Виникає потреба в ефективній підготовці нового типу професійних бухгалтерів-аналітиків з розвинутим економічним і творчим мисленням, здатних діяти демократичними методами, реагувати адекватно на критику, об'єктивно оцінювати себе та інших.

Труднощі, що постали перед бухгалтерами-аналітиками, зумовлені низкою чинників еволюційного, інституційного і суб'єктивного характеру. Так, окремі дослідники [4; 15; 16] констатують проблеми сучасного розвитку обліково-аналітичного забезпечення на підприємствах України. Варто погодитися з думкою В.М. Жука стосовно розуміння того факту, що стан інститутів освіти, професійної інформатизації та наукових шкіл засвідчує про кризові процеси, зокрема [16]:

- навчання бухгалтерів, зокрема, головних бухгалтерів, які працюють на українських підприємствах, є вирішальним для ефективного застосування П(С)БО та МСФЗ. В Україні професійна освіта організована на комерційних засадах і не використовується існуючою базовою освітою;

- незважаючи на наявність певного різноманіття професійних бухгалтерських програм в Україні (САР-СІРА, АССА, САРА та САРС), більшість з них не мають визнання на рівні Міністерства фінансів та Міністерства освіти і науки України. Ці програми не використовуються існуючою при вищих навчальних закладах України системою підвищення кваліфікації бухгалтерів і охоплюють наразі невеликий відсоток бухгалтерів, котрий так чи інакше виходить на міжнародний рівень співпраці;

- інститути професійної інформатизації (періодичні видання, бази даних тощо) достатньо конкурентно представлені на ринку та в останні роки розширюють сфери своїх послуг через проведення семінарів-навчань і навіть виконання функцій професійних об'єднань бухгалтерів (зорганізований видавництвом «Баланс» всеукраїнський бухгалтерський конгрес та клуб);

- незважаючи на те, що складова освіти, пропаганди та наукового забезпечення в своєму розвитку могла б мати міцну організаційну та кадрову основу, самі ці інститути в Україні є розпиленими вузівською конкуренцією і не усвідомлюють своєї високої місії та місця в ієрархії інституційних складових розвитку бухгалтерського обліку;

- успішність сучасного розвитку даної складової інституційного забезпечення пов'язана із державною підтримкою та залученням іноземних донорів. Серед основних програмних завдань такої підтримки є: розробка та прийняття на державному рівні україномовної програми підвищення кваліфікації та сертифікації бухгалтерів; підтримка розвитку науки; широке залучення цього щабля для розв'язання проблем інших інституціональних складових.

Сьогодні є розуміння того факту, що слід проводити негайні структурні зміни в системі підготовки фахівця з обліково-аналітичного забезпечення підприємств.

В.М. Жук переконаний, що вітчизняні реформи в бухгалтерській сфері ігнорують філософію інституціонального забезпечення їх успішності. Прийняті в Україні Програма й Стратегія розвитку обліку концентрується на змінах у нижчих щаблях (формальних інститутах – "правилах гри") та регуляторному інституті Міністерства освіти і науки України. При цьому верхні, визначальні для реформ, щаблі інституціонального забезпечення розвитку обліку (професійні й неформальні інститути) залишаються поза увагою, що до певної міри і пояснює консервативність стану цих інститутів, а, отже, і низьку ефективність реформування національної системи обліку [16].

С.Я. Зубілевич вважає, що основні обов'язки та відповідальність щодо забезпечення умов професійного розвитку відповідно до мінливих потреб суспільства покладається на професійні організації-члени Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ). Саме вони повинні здійснювати розробку навчальних освітніх програм для професійних бухгалтерів; визначення умов входу до професії; оцінювання рівня компетентності; визначення змісту результатів оволодіння професійними навичками;

постійний перегляд освітніх програм; встановлювати підходи до оцінювання практичного досвіду; створення та підтримувати функціонування системи безперервного професійного розвитку. При цьому, ідеальна модель професійного розвитку бухгалтера в громадянському суспільстві полягає у згуртуванні всіх стейкхолдерів навколо професійної організації-члена МФБ. Високі стандарти МФБ та програма відповідності її членів цим стандартам є запорукою найкращого задоволення потреб суспільства у послугах професійних бухгалтерів [4]. В.М. Метелиця вважає, що ключове місце займає вирішення проблеми збільшення професійних прав головних бухгалтерів і фахівців, на яких покладено завдання ведення бухгалтерського обліку підприємства [17, с. 30].

Існуюча сьогодні в Україні система професійної підготовки обліково-аналітичних кадрів передбачає кваліфікаційні характеристики за чотирма рівнями освіти. Бухгалтер з початковою профільною освітою – бухгалтер-рахівник. Бухгалтер із середньою спеціальною професійною освітою – бухгалтер-обліковець. Бухгалтер з вищою професійною освітою – бухгалтер-аналітик (економіст). Бухгалтер з додатковою вищою бухгалтерською освітою і практичними професійними навичками – професійний бухгалтер.

Професійний бухгалтер – це найвищий рівень професійної кваліфікації, поява якого пояснюється потребами сучасних викликів. Саме з підготовкою та атестацією професійних бухгалтерів в урядовій Програмі реформування бухгалтерського обліку пов'язується становлення бухгалтерської професії. Вища бухгалтерська освіта відповідає міжнародному стандарту бухгалтерської освіти і є передумовою для підвищення кваліфікаційної освіти для професійного бухгалтера. Тому нині все більш нагальною стає завдання перепідготовки та підвищення кваліфікації працюючих бухгалтерів, які формувалися в адміністративно-командній системі, а також підготовки «новітніх» кадрів ринкової економіки – бухгалтерів-аналітиків. Серед бухгалтерів також є багато висококваліфікованих фахівців, які мають вищу, але непрофільну освіту. Для цієї категорії бухгалтерських працівників також є доцільною система перепідготовки та атестації.

З прийняттям Концепції розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки (лютий 2009 р.) і з підвищенням вимог до професійного рівня фахівців економічних служб підприємств Інститутом обліку і фінансів спільно з Міністерством аграрної політики України розроблено і впроваджено програму «Сертифікований професійний бухгалтер агробізнесу» (Certified agribusiness professional accountant – САРА). Програма САРА базується на галузевій спеціалізації, запроваджена в аграрному секторі, погоджена з Міністерством освіти і науки України та представлена регіональній групі Міжнародної федерації бухгалтерів – ЄРСБА. Основними напрямками програми САРА є:

- нормативно-правове регулювання земельно-майнових відносин в аграрному секторі;
- облікова політика: капіталізація і підвищення інвестиційної привабливості та безпеки підприємства й аграрної галузі;
- звітність підприємств агробізнесу в забезпеченні прозорості інтеграційних процесів;
- система податкових платежів та спеціальні режими оподаткування агробізнесу.

При успішному складанні тестів за всіма напрямками учасники програми САРА отримують Сертифікат про присвоєння кваліфікації «Сертифікований професійний бухгалтер агробізнесу» (Сертифікат САРА) і Свідоцтво про підвищення кваліфікації державного зразка.

Отже, чинна в Україні тенденція розмежування вузівської (університетської) і професійної бухгалтерської освіти є цілком відповідною загальноосвітній практиці. Випускник (бакалавр, магістр) не може бути (професійним) бухгалтером. Це звання йому потрібно заслужити, отримавши додаткову професійну освіту та належний практичний досвід роботи на певних посадах на підприємстві. Проблема розмежування вузівської і професійної бухгалтерської освіти є не простим питанням сьогодення. Навіть в назві освітньої системи є присутньою двозначність, оскільки про вищу освіту говорять як про вищу професійну освіту. Ймовірно, проблема полягає в тому, як трактувати саме термін «професія» і в якому співвідношенні знаходяться необхідні практичні навички та теоретичні знання, що становлять базову основу професії бухгалтера-аналітика. Обліково-аналітична діяльність має власну специфіку, в якій величезну роль відіграють професійні компетенції, досвід і чинники морально-етичного характеру. Оскільки Україна бачить себе тільки в професійному міжнародному бухгалтерському співтоваристві, слід прийняти існуючі в ньому правила гри. Так, у «Концептуальних засадах міжнародних освітніх стандартів» викладено роз'яснення International Federation of Accountants (IFAC, Міжнародною федерацією бухгалтерів), згідно з яким під професійним бухгалтером розуміється член національного інституту, що входить до складу IFAC. Крім того, ще однією з серйозних проблем університетської освіти є наявність отримання економічної освіти у непрофільних вузах.

Діяльність підприємств висуває досить високі вимоги до професійних навиків, знань і умінь бухгалтера-аналітика. Сьогодні він є активним учасником процесу менеджменту на підприємстві. Саме тому назріла потреба у радикальній трансформації становлення професії обліковця у плинні сучасних викликів, зокрема: законодавчо закріпити положення про статус бухгалтера-аналітика; підняти престиж вищої освіти за спеціальністю «Облік і оподаткування»; поглибити важливість професійної, громадської і суспільної ролі та місця фахівця; зростання ролі працедавців у формуванні критеріїв навчання спеціаліста та оцінюванні його компетентності. Важливий напрямок – вдосконалення

системи і покращання якості професійної бухгалтерської освіти (підготовка кадрів і підвищення їх кваліфікації), що зумовлене вимогами Міжнародних освітніх стандартів підготовки професійних бухгалтерів, розробленими IFAC. В освітньому процесі слід особливо акцентувати увагу на таких аспектах:

- вивчення методології бухгалтерського обліку;
- освоєнні концепцій, що лежать в основі Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ);
- виробленні навичок професійного судження і розвитку професійної інтуїції;
- розумінні значення дотримання норм професійної бухгалтерської етики.

Компетентнісний підхід, який лежить в основі сучасної дворівневої системи підготовки випускників (бакалавр-магістр), передбачає ретельну розробку професійних компетенцій спеціальності, практико-орієнтований процес навчання студентів, активізацію самостійної роботи. Він передбачає підготовку і засвоєння в процесі навчання конкретних практичних знань, умінь і навичок, а не формування лише теоретичних поглядів на суть економічних проблем. Перегляд існуючих умов підготовки випускників вищої освіти і реалізація пропонованих рішень щодо усунення проблем дасть змогу забезпечити більш високий рівень досягнення запланованих результатів освітньої програми і якість навчання в цілому.

При цьому моделювання професійної діяльності виступає як один з варіантів вдосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців. Створюючи модель підготовки бухгалтера-аналітика в системі багаторівневої безперервної професійної освіти необхідно мати уявлення про вихідний, проміжний і кінцевий результат освітньої діяльності. Необхідно розвивати, культивувати професійну обліково-аналітичну т. зв. субкультуру – систему ціннісних установок і світоглядних поглядів, що властиві виключно професійній бухгалтерській і аналітичній діяльності, не забуваючи, що цінності бухгалтерської і аналітичної культури впливають на практику бухгалтерського обліку, економічного аналізу і аудиту, формуючи систему прав і обмежень в цій сфері: повноваження працівника, обов'язковість застосування цих повноважень, використовувани методи спостереження, констатації, оцінки, рівня розкриття інформації, контролю тощо.

Сьогодні потрібна узгодженість університетських і професійних програм в змістовному плані, при цьому важливою є думка професіоналів вищої школи і роботодавців. Механізм узгодження може бути вироблений з урахуванням досвіду західних колег (наприклад, корисно вивчити практику взаємодії європейських університетів з ICAS).

Університетам було б доцільно мати право навчати студентів за власними (а не лише за державними) освітніми стандартами, при цьому, щоб вони в їх основу закладали навчальний план одного з провідних зарубіжних вузів, який в міжнародному рейтингу університетів є топ-лідером у наданні освітніх послуг студентам, до якого вітчизняні вузи повинні прагнути. Це дасть університету, який отримав право навчати студентів за власними освітніми стандартами, такі переваги:

- підвищить імідж, оскільки в його рекламних матеріалах з'явиться інформація про те, що навчання студентів за спеціальністю «Облік і оподаткування» здійснюється за навчальною програмою відомого за межами нашої країни зарубіжного вузу. Це збільшить кількість бажаючих навчатися у вітчизняних вузах, а не в зарубіжних;
- дасть змогу підтвердити фаховість університету у навчанні студентів на рівні кращих світових стандартів.

Висновки та подальші дослідження. Отже, нові виклики сьогодення у поєднанні з глобалізацією бізнесу кардинально змінили інформаційне та ділове середовище, в якому існують підприємства. Сучасні бізнес-процеси характеризуються стрімким зростанням обсягів інформації, високою волатильністю, новими проявами взаємного впливу суб'єктів ринку і, відповідно, новими управлінськими ризиками. Професії бухгалтера-аналітика є притаманним динамізм через зміни в суспільстві, що постійно прискорюються і вимагають швидкої адаптації до нових умов. Ця професія зміцнює свої позиції в суспільстві, набуває значимості і визнання, але в той же час, постійно зростають вимоги до фахівців, що робить її однією з найбільш складних і цікавих в сучасних умовах розвитку суспільства.

На найближчу перспективу кафедрою обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету стосовно реалізації освітніх програм у сфері обліку і оподаткування, аналізу та аудиту, планується:

- продовження співпраці з професійними організаціями з розробки професійних стандартів у сфері агробізнесу;
- вивчення МСФЗ та формування навичок їх застосування на практиці, подальше вивчення методології ведення бухгалтерського обліку, економічного аналізу і фінансової звітності;
- удосконалення освітніх програм підготовки бакалаврів і магістрів з урахуванням прийнятих професійних стандартів IFAC;
- поглиблене оволодіння сучасними бухгалтерськими і аналітичними програмами; контрольними та аналітичними процедурами, методами діагностики та моніторингу діяльності організацій на базі створення автоматизованих місць фахівців, податкового планування та прогнозування, стратегічного моделювання розвитку господарюючих суб'єктів;

– розробка освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії і докторів наук, пов'язаних з професійними стандартами.

Однак, наявна теоретична і практична значущість проблеми розвитку обліку і аналізу, відсутність відповідної новітньої теорії, єдиної методології комплексного дослідження і дискусійність багатьох зазначених вище моментів свідчать про те, що цей процес буде продовжений і в найближчій перспективі.

Література

1. Кірейцев Г.Г. Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України / Г.Г. Кірейцев // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Кам'янець – Подільський, 2009. – Випуск 17, т. 2. – С. 22-29.
2. Савчук В.К. Поліпшення аналітичної підготовки бухгалтерів аграрних формувань / В.К. Савчук // Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: зб. матеріалів ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лют. 2015 р.) / відпов. за вип. Б. В. Мельничук. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – С. 437–439.
3. Ковалев В.В. Финансовый учет и анализ: концептуальные основы / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 720 с.
4. Зубілевич С.Я. Міжнародні стандарти освіти професійних бухгалтерів: «перезавантаження» [Електронний ресурс] / С.Я. Зубілевич. – Режим доступу: <http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/9956/zubilevich.pdf>
5. Бородин В.А. Бухгалтерский учет: учебник для вузов / В.А. Бородин. – 3-е изд, перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 528 с.
6. Калабухова С.В. Еволюція ролі бухгалтерських аналітиків в інформаційній економіці / С.В. Калабухова // Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: зб. матеріалів ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лют. 2015 р.) / відпов. за вип. Б. В. Мельничук. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – С. 403–405.
7. Акименко О.Ю. Роль головного бухгалтера в управлінні підприємством / О.Ю. Акименко, В.А. Сорокопуд, І.Ю. Тебенко // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: І Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 11 грудня 2015 р.): тези доповідей. – Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – С. 18-20.
8. Вітренко О.В. Реалізація контрольної функції в системі сучасного обліку / О.В. Вітренко // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2012. – № 1. – С. 132-137.
9. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK Guide). Version 2.0. – Toronto: International Institute of Business Analysis, 2009. – 265 pp.
10. Монахова Л.Ю. Формирование специалиста-аналитика / Л.Ю. Монахова, А.А. Монахова // Человек и образование. – 2008. – № 2 (15). – С. 50-53.
11. Пальчук О.В. Професія «бухгалтер»: історія та сучасність / О.В. Пальчук, Н.М. Нечай // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2011. – Вип. 20, ч. II. – С. 104-108.
12. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності аграрних підприємств: монографія / Р.Ф. Бруханський, М.К. Пархомець, П.Р. Пуцентейло [та ін.]. – Тернопіль: Крок, 2015. – 300 с.
13. Давидюк Т.В. Позиціонування обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства в навчальних планах фахівців напряму підготовки «облік і аудит» / Т.В. Давидюк, К.П. Боримська // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 3(8). – С. 83-90.
14. Хорнгрен Ч. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч. Хорнгрен. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 416 с.
15. Жидеева Л.І. Проблеми підготовки фахівців з «обліку та аудиту» / Л.І. Жидеева // Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні [Текст]: матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, аспірантів та студентів. (м. Ірпінь, 24 лютого 2016 року). – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – С. 195-197.
16. Жук В.М. Інституціональне забезпечення розвитку бухгалтерського обліку в Україні [Електронний ресурс] / В.М. Жук. – Режим доступу: <http://zhuk.faaf.org.ua/article-34/>
17. Метелиця В.М. Розширення функцій і прав бухгалтерів аграрної галузі та закріплення норм професійної етики і поведінки / В.М. Метелиця // Облік і фінанси. – 2015. – № 2 (68). – С. 29-39.

References

1. Kireitsev, H.H. (2009), "The regulation of accounting in agriculture Ukraine", *Zbirnyk naukovykh prats Podil'skoho derzhavnoho aharno-tekhnichnoho universytetu*, issue 17, vol. 2, pp. 22-29.
2. Savchuk, V.K. (2015), "Improved analytical training of accountants agricultural units", *Rozvytok bukhhalterskoho obliku: teoriia, profesiia, mizhpredmetni zviazky* [Development of Accounting: Theory, profession, interdisciplinary communication], *Zb. materialiv IX Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Proceedings of the IX International scientific – practical conference] (Kyiv, 26 February 2015), NNTs «IAE», Kyiv, Ukraine, pp. 437–439.
3. Kovalev, V.V. (2004), *Finansovyy uchet i analiz: kontseptualnyye osnovy* [Financial Accounting and Analysis: conceptual bases], *Finansy i statistika*, Moscow, Russia, 720 p.
4. Zubilevych, S.Ya. *Mizhnarodni standarty osvity profesiinykh bukhhalteriv: «perezavantazhennia»* [International Education Standards for Professional Accountants "reset"], available at: <http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/9956/zubilevich.pdf>. (access date May 28, 2016).
5. Borodin, V.A. (2012), *Bukhhalterskiy uchet* [Accounting], YUNITI-DANA, Moscow, Russia, 528 p.
6. Kalabukhova, S.V. (2015), "The evolution of the role of accounting in the information economy analysts", *Rozvytok bukhhalterskoho obliku: teoriia, profesiia, mizhpredmetni zviazky* [Development of Accounting: Theory,

profession, interdisciplinary communication], *Zb. materialiv IX Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Proceedings of the IX International scientific – practical conference] (Kyiv, 26 February 2015), NNTs «IAE», Kyiv, Ukraine, pp. 403–405.

7. Akymenko, O.Yu., Sorokopud, V.A. and Tebenko I.Yu. (2015), “The role of the accountant in business management”, *Bukhhalterskyi oblik, opodatkovannia, analiz i audyt: suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku* [Accounting, tax, audit and analysis: current state, problems and prospects], *I Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia* [First International Scientific Conference] (Chernigov, 11 December 2015), Chernih. nats. tekhnol. un-t, Chernihiv, Ukraine, pp. 18-20.

8. Vitrenko, O.V. (2012), “Implementation of control functions in modern accounting system”, *Visnyk Donetskooho universytetu ekonomiky ta prava*, no. 1, pp. 132-137.

9. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK Guide). Version 2.0. – Toronto: International Institute of Business Analysis, 2009. – 265 pp.

10. Monakhova, L.Yu. and Monakhova, A.A. (2008), “Formation expert analyst”, *Chelovek i obrazovaniye*, no. 2 (15), pp. 50-53.

11. Palchuk, O.V. and Nechai, N.M. (2011), “Job “accountant”: History and Modernity”, *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, Iss. 20, part II, pp. 104-108.

12. Brukhanskyi, R.F., Parkhomets, M.K. and Putsenteilo, P.R. (2015), *Oblikovo-analitychne i orhanizatsiino-pravove zabezpechennia diialnosti ahrarykh pidpriemstv* [Accounting and analytical, organizational and legal support of agricultural enterprises], Krok, Ternopil, Ukraine, 300 p.

13. Davydiuk, T.V. and Borymska, K.P. (2013), “Positioning accounting and analytical support economic security in the curriculum specialists training direction “Accounting and Auditing”, *Ekonomika: realii chasu*, no. 3(8), pp. 83-90.

14. Horngren, Charles Thomas (2004), *Bukhgalterskiy uchet : upravlencheskiy aspekt* [Accounting: administrative aspect], Finansy i statistika, Moscow, Russia, 416 p.

15. Zhydieieva, L.I. (2016), “Problems of training in “Accounting and Auditing”, *Stan ta perspektyvy rozvytku bukhhalterskoho obliku v Ukraini* [Condition and prospects of development of accounting in Ukraine] *Zb. materialiv IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh naukovtsiv, aspirantiv ta studentiv*, [Proceedings of the IV All-Ukrainian scientific conference of young scientists and students] (Irpın, 24 February 2016): Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy, Irpin, Ukraine, pp. 195-197.

16. Zhuk, V.M. “The institutional basis of accounting in Ukraine”, available at: <http://zhuk.faaf.org.ua/article-34/> (access date May 28, 2016).

17. Metelytsia, V.M. (2015), “Expansion of Functions and Rights of Accountants of Agricultural Sector and Consolidation of the Rules of Professional Ethics and Conduct”, *Oblik i finansy*, no. 2 (68), pp. 29-39.